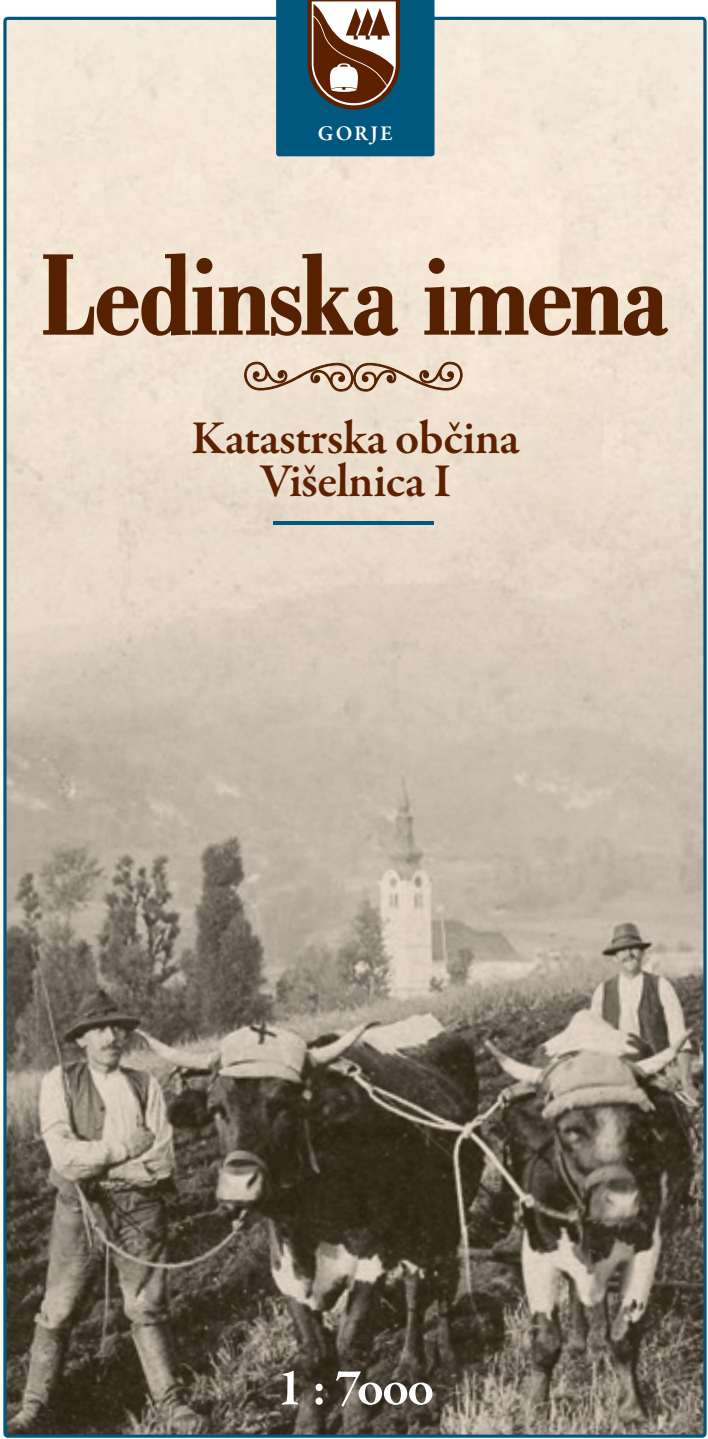

Ledinska imena

Katastrska občina
Višelnica I

Ledinska imena

Katastrska občina Višelnica I,
merilo 1 : 7000

Uredniki: Klemen Klinar in Veronika Perko
Popis ledinskih imen: Veronika Perko, Ana Marija Kunstelj (JZ TNP, 2008)
Kartograf: Mila Marčič
Besedilo: Klemen Klinar, Jožica Skofic
Izdala in založila: Občina Gorje
Oblikovanje: Janja – Maji Rotchar
Tisk: Tiskarna knjigovodstva Radoviča
Naklada: 1000
Jesenice, december 2023

Slike na ovitku: na naslovnici *Rebrivode* Janca iz *Višar* Janca med oranjem na Bressau (vir: arhiv Zbirke Kočuna), na zadnji strani inšek francisjejskega katastra za katastrsko obcino Višelnica (SI ARS, AS 176, k. o. Višelnica 1.322).

Za ogled spletnega zemljevida ledinskih imen na Geonomen in avtorjem Ko-robenk ter ostalih informacij o ledinskih imenih obiščite www.ledinskaimena.si.

Projekt financira Občina Gorje.

Izdajatelj zaradi podatkov, pridobljenih preko ustrelnih virov, ne jamči za popolno pravilnost ledinskih imen. Morebitna dodatna imena in popravke lahko domačini sporočijo na veronika.perko@ragor.si ali na št. 981 34 17.

Besedila v publikaciji so zapisana s pomočjo vnašalnega sistema ZRC CoLi. Išč je ga na Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU v Ljubljani razvil dr. Peter Weiss. Vse pravice pridržane. Vseko razpisovanje, predelava in shranjevanje – mehaniko, fotografijo, elektronsko ali drugo – na katerikoli medij ali celoti ali delno, je dovoljeno le s predhodnim dovoljenjem Občine Gorje in Razvojnne agencije Zgornje Gorenjske

Ledinska imena

Ledinska imena poimenujejo najmanjše geografske enote: gore, vrhove, doline, pobočja, gozdove, travnike, polja, poti, močvirja in drugo. Ledinska imena so ljudem nekoč služila za orientacijo v njihovem bližnjem življenjskem okolju in pri njihovih kmečkih opravilih, danes so pomembna kot orientacijske točke. Starost ledinskih imen je različna, nekatera segajo v začetke poselitve, druga pa so mlajša, nastala lahko šele pred desetletji. Ledinska imena so zrcalo zgodovinskega in jezikovnega razvoja pokrajine. V domači krajevni narečni govoric so se prenašala iz roda v rod, spreminjala pa se je način njihove izgovarjave in zapisa.

Zbiranje ledinskih imen

Priljučni zemljevid predstavlja ledinska imena na območju katastrske občine Višelnica I, ki vključuje naselja Grabče, Mervkuš, Perniki, Radovna, Spodnje Laze in Višelnica. Imena so bila zbrana s pomočjo domačinov, ki vse življenje prebivajo v domačem kraju, govorijo pristno domače narečje in dobro poznajo domače življenjsko okolje in ljudi. Za sodelovanje pri zbiranju se posebej zahvaljujemo Katarini Zupan in Mariji Kunšič (Klemenkovi) iz Radovne, Borisu Kunšiču (Prnikarjev) s Pernikov, Vinku Frčetu (Jeklicjev) s Spodnjih Lazov, Petru Azmanu (Kosarjev) in Jožetu Kosmaku (Pšjakov) iz Krnice, Silvi in Ivanu Janu (Pogvarjenova) z Višelnice ter Rajku in Francki Gabere (Zumrčeva) iz Mervkuža.

Ob vodenem pogovoru z domačini, t. i. informatorji, so bila ledinska imena pisno in zvočno dokumentirana ter vrisana na delovne zemljevide. Zbrana so bila med domačini znana imena naselij in njihovih delov, krajin, travnikov, polj, gozdov, vodotokov in ostalih vodnih pojavov, dolin, hribov in gora, človeških stvaritev v pokrajini in ostalih markantnih točk v prostoru. Zbrana ledinska imena so bila predstavljena, preverjena in dopolnjena tudi na srečanju s krajani obravnavanih krajev.

Ze leta 2008 je javni zavod Triglavski narodni park izvedel popis ledinskih imen v katastrski občini Višelnica I, zbrala jih je Ana Marija Kunstelj. Takrat zbrana ledinska imena so bila uporabljena pri zdajšnjem popisu in dopolnjujejo celovito zbirko ledinskih imen v obravnavani katastrski občini.

Dr. Jožica Skofic z Inštituta za slovenski jezik Frana Ramova ZRC SAZU sodeluje pri projektu s strokovnim spremljanjem zbiranja in svetovanjem pri narečnem zapisu in poknjizitvi ledinskih imen.

Koča in hlev domnevno na Benkoven rovu v dolini Spodnje Radovne (vir: fototeka Gorenjskega muzeja, avtor: Eva Rudolf)

Motivacije za nastanek ledinskih imen

Motivacije, ki so ljudi spodbudile k poimenovanju nekega območja ali pojavn, so raznolike. Običajno so se imena oblikovala glede na svoje najočitnejše značilnosti, na podlagi katerih so jih ljudje razlikovali od drugih prostorskih enot.

Ledinska imena so tako oblikovana na podlagi:

1. oblike zemeljskega površja, npr. *Ravni*, *Pvāna* – uravnan, raven svet, *Staroble* – gozd na stmini, *Jūpovov Plēče* – območje, reliefno oblikovano kot plēče;
2. lastnosti tal, npr. *U Mēvo* – strmo območje z nestabilnim terenom, meliščem, *Grobľa* – travnik, kamor so kmetje odlagali kamenje z njiv;
3. lege zemljišča, npr. *Zamōši* – del naselja za mostom v Krnici, kjer cesta vodi v dolino Radovne, *Pod Kočevnecam* – gozdno pobočje pod hribom Kočevnikom;
4. prisotnosti odsotnosti vode, npr. *Bjār* – močvirnat, vlažen svet;
5. rastlinstva, npr. *Lēškova* – po gmovju leska, *Kōzrova būkova* – bukov gozd;
6. živalstva, npr. *Vōvčje jāne* – travnik oz. območje zajetja pitne vode, ki je ime domnevno dobilo po ovcah;
7. drugih naravnih pojavov, npr. *U Požārjo* – ime gozda je domnevno povezano s požarom na območju;
8. lastninskih in socialnih odnosov, npr. *Lipčekarjov pōle* – polje v lasti Lipčekarjev kmetije; *Zāmardov rōt* – rovi v lasti Zāmardove kmetije;
9. človekove dejavnosti, npr. *Foržine* – območje nekdanjih fužin, *Kopisē* – mesto nekdanjega kopišča, kraja kuhanja oglja.

Ledinska imena in ljudje

Človek je s svojim delovanjem v pokrajini na podlagi naravnih razmer ustvaril kulturno krajino. Glavni preoblikovalec narave je bilo kmetijstvo. Zaradi različne primernosti tal za obdelavo je bil prostor razdeljen na več delov, poimenovanih z ledinskimi imeni. Meje med posameznimi ledinskimi enotami najpogosteje poteka- jo po naravnih ločnicah, kot so vnožja, vrhovi in grebeni, struge vodotokov, pa tudi po ločnicah, ki jih je ustvaril človek, najpogosteje po parcelnih mejah in poteh. Tako so v ledinskih enotah izražene temeljne značilnosti naravnega prostora in mnogi človekovi posegi, nastali v želji, da bi svojo zemljo izboljšal in od nje dobil čim več dobrin za svoje preživetje. Glavna značilnost večine ledinskih imen je, da so poznana le prebivalstvu ožjega prostora. Najbolje jih poznajo kmetje, lovci, gozdarji in pastirji na območjih, kjer delajo in se gibljejo. To se odraža tudi v izrazih narečni podobi imen. V odsotnosti nekateri ledinska imena ne odražajo lastnosti, po katerih so bila poimenovana, a so se kljub temu ohranila (npr. ohranjenno ime *Sunarja*, ki označuje del rova, kjer so bili nekoč svinjaki). S časom in novimi dejavnostmi v prostoru pa nastajajo tudi nova imena (npr. ob postavitvi hidroelektrarne na območju Tročine je nastalo ime pašnika *Por Centrāl*). Gostota ledinskih imen narašča sorazmerno z intenzivnostjo rabe prostora. Najmanj imen je v nerodovitnih gorskih predelih, ki za človeka v preteklosti niso imeli velikega pomena, več jih je na gozdnatih območjih ter pašnikih, kjer so ljudje pridobivali les, drovnil, oglarili ter pasli živino, in izrazito največ na območju njiv in travnikov. Razlog za to je deloma v večji razdrobljenosti zemljiše na območju njiv in travnikov, se bolj pa v večji potrebi po natančnem določanju lokacije nekega kmečkega opravila (npr. kje je posejano žito, kje točno je pokošeno seno, kje se pase živina). Izredna gostota imen je tudi na posejelnih območjih, predvsem v krajih, ki so imeli nekečako gospodsko usmerjenost, npr. v Kropi. Večkrat so se znotraj večjih ledin oblikovala tudi ledinska imena manjšega obsega, ki so poznana le domačin pri posamezni hiši, ki ji to zemljišče pripada. Sodobni družbeni procesi, kakršni so opuščanje kmetij, urbanizacija naselij in opuščanje tradicionalnih, na prostor vezanih dejavnosti, uveljavljanje sodobne kmetijske mehanizacije in splošna vse manjša odvisnost človeka od narave, žal povzročajo pozabljanje in izginjanje ledinskih imen. Na tem zemljevidu so imena zapisana v poostavljenem narečnem zapisu. Poknjizjenje namreč v določenih primerih imena preobraz do te mere, da so domačinom tuja in se z njimi ne identi- ficirajo več. Ledinska imena, skupaj s hišinami, so temeljni nosilec lokalnega narečja in njegovih posebnosti, saj v primerjavi s splošnim pogovornim jezikom manj podlegajo vplivom sosednjih narečij, knjižnega jezika in tujih jezikov, ki jih prinaša sodobno življenje. V imenih se ohranja tudi besedje krajevnih govorov, ki ga v splošni rabi že nadomešča besedje knjižnega jezika (npr. narečni izraz *boč* v pomenu globok se ohranja v ledinskem imenu *Bōč pōl*, narečni izraz *siēnce* za stopnice se ohranja v imenu *Na Vārš Siēnc* ipd.). Zato so v projektu zbrana ledinska imena poleg bogatega imenoslovnega gradiva tudi pomembni nosilci etnološke in zgodovinske nesnovne kulturne dediščine. Ledinska imena z narečno izgovarjavo in živo rabo med ljudmi obklicujejo celovito vrednoto kulturne dediščine, ki bo živela tudi v prihodnosti.

Zapis ledinskih imen

Za jezikoslovno obravnavo domačih, tj. narečnih ledinskih in hišnih imen je najpomembnejši natančen fonetični zapis njihovega narečnega izgovora z naglasom vred, kar skupaj z zgodovinskimi viri in more- bitnimi pojasnili domačinov omogoča pravilno poknjizitev in razlago vsakega imena. Za jezikoslovno predstavitev pa se lahko uporabi t. i. poenostavljeni narečni zapis, tj. zapis narečja s črkami knjižne abecede in znakom za polglasnik ter z oznako jakostnega naglasa (za mesto naglasa ter dolžino in kakovost naglasnih samoglasnikov), medtem ko se onemeli samoglasnikov ne piše ali kako drugače označuje. Na primer: polglasnik, kot se v slovenskem knjižnem jeziku izgovarja v besedi "pes", se zapiše z znakom ə (torej *pōs*, če je kratko naglasen, *tōrtā* "trta", če je dolgo naglasen, in *pētāk* "petek", če ni naglasen), strešica na č in o pomeni njun širok in dolg izgovor (knj. slov. *kōža*, *sēšča*), ostrivec nad tema dvema črkama pa pomeni, da se izgovarjata dolgo in ozko (knj. slov. *zvezda*, *mošč*), medtem ko ostrivec na črkah *a*, *u* in *i* označuje le njihovo dolžino (knj. slov. *glāva*, *mūha*, *hiša*). Kratvice vedno označuje kratek izgovor naglasnega samoglasnika (knj. slov. *brāl*, *miš*, *kūp*, *knēt*, *krōp*).

Pōrov rōt (danes poznan tudi kot Jerčev rōt) leta 1958. Koča in hlev ne stojita več, (vir: fototeka Gorenjskega muzeja, avtor: Eva Rudolf)

V dolini Spodnje Radovne leta 1958 (vir: fototeka Gorenjskega muzeja)

Mružev stag na Trocini leta 1958 (vir: fototeka Gorenjskega muzeja, avtor: Eva Rudolf)

Legenda

naselje

del naselja

krajinsko ime

obširnejša ledina

ledina

površinski antropogeni objekt/pojav

bajer, ribnik, močvirje

cerkev

kapelica, znamenje ali križ

točkovni antropogeni pojav

skalni osamelec, skala, balvan

jama, brezno, spodmol

izvir

potok, hudournik

reka

pot, steza

katastrska občina

Uševanca

Ivnanček

Grinščarjovo

Farčkova dolina

Faršine

Krda

Svet Maklávž

Fužinski známon

Komárjov most

Napóleonov kámon

Šimnova jáma

Grábčarski jéz

Sméineček

Rádovna

Medvédov ovink

0125250500 m

Merilo 1 : 7.000

Ekvidistanca znaša 20 m.

Vir: Javne informacije Slovenije, Geodetska uprava Republike Slovenije, DOF050, 2022.